

Dobrze uszyte?

Co jest nie tak z twoimi ubraniami?

Globalny łańcuch dostaw

Przemysł odzieżowy jest obsługiwany przez długi i skomplikowany łańcuch dostaw. Ubrania trafiające do naszych sklepów mają za sobą długą podróż po kilku krajach. Na przykład jeansy zaprojektowane w Szwajcarii, szyje się na Filipinach, z materiału wyprodukowanego w Polsce z bawełny pochodzącej z Kazachstanu przerobionej na nici w Chinach. Metki do jeansów pochodzą z Francji, guziki z Włoch, a jeansy wycierane są w Grecji.

Na jednym końcu tego łańcucha, w krajach rozwiniętych Europy czy Ameryki, mamy firmy odzieżowe (ze swoimi działami projektowania, reklamy czy sprzedaży) oraz rzesze konsumentów. Drugi koniec to podwykonawcy, którym firmy odzieżowe zlecają wszystkie praceochłonne części produkcji. Kupowana przez nas odzież w zdecydowanej większości produkowana jest w fabrykach lokowanych w krajach rozwijających się w Azji, Afryce, Ameryce Południowej lub w państwach Europy Wschodniej czy w Turcji. Dzieje się tak dlatego, że produkcja w tych krajach jest bardziej opłacalna dla inwestorów z krajów rozwiniętych, w tym z Polski. Korzystają oni z 'taniej sily roboczej' oraz niedoskonałych regulacji prawa pracy i/lub jego monitoringu.

Warunki pracy

Prawa pracowników przemysłu odzieżowego (około 80% z nich to kobiety) nie są przestrzegane. Ich codziennością są niebezpieczne dla zdrowia warunki pracy, wykańczająca praca w nadgodzinach, często nieopłacanych, ciągły strach przed utratą pracy z powodu braku umowy, czy możliwości zamknięcia fabryki. Ogromnym problemem pracowników wytwarzających nasze ubrania są niskie płace zmuszające ich do życia w biedzie a także brak prawa do zrzeszania się i działania na rzecz poprawy warunków pracy lub znaczące ograniczenia takiej działalności. Wszystkie te nadużycia są naruszeniami międzynarodowych standardów pracy.

Skomplikowany łańcuch produkcji i sieć podwykonawców skutecznie utrudnia monitorowanie warunków pracy osób zatrudnionych na różnych etapach powstawania naszych ubrań. Lokowanie produkcji w wielu krajach sprawia również, że nie zawsze jest jasne kto odpowiada za naruszenia praw pracowniczych.

W poszukiwaniu rozwiązań...

Firmy

Markowe firmy mają realny wpływ na poprawę warunków pracy ludzi wytwarzających ich buty, koszulki, bluzy, torby i inne towary za każdym razem gdy zlecają produkcję swoim dostawcom i negocjują warunki jej realizacji. Wszystkie firmy obowiązują przepisy prawa pracy, większość z nich tworzy dodatkowo swoje własne zasady poprzez strategie Społeczeńj Opowiedzialności Biznesu i Kodeksy Postępowania (Code of Conduct). Niestety rzadko stosują je w swoich łańcuchach dostawców.

Społeczna Odpowiedzialność Biznesu (SOB)

Strategie SOB tworzone są przez firmy deklarujące chęć osiągnięcia równowagi między ich efektywnością a dochodowością a interesem społecznym. Zapisane są w nich zobowiązania firm dotyczące między innymi praw człowieka, w tym praw pracowniczych. Realizowanie SOB jest dobrowolne, nie wynika ze zobowiązań prawno-ustawowych. Strategie SOB są w dużej mierze odpowiedzią firm na wzrastającą świadomość i wymagania konsumentów dotyczące etycznego postępowania firm. Niestety często SOB stają się tylko narzędziem budowania wizerunku firmy (PR) czy marketingu.

Kodeks Postępowania Firm (Code of Conduct)

Kodeks Postępowania Firm określa zbiór zasad etycznych przyjmowanych przez firmę oraz wskazówki dotyczące ich wprowadzania w życie. W Kodeksie mogą znaleźć się zapisy dotyczące praw pracowniczych.

Modelowy Kodeks opracowany przez organizacje pozarządowe zajmujące się warunkami pracy (zrzeszone w Clean Clothes Campaign) odwołuje się do podstawowych standardów Międzynarodowej Organizacji Pracy: zakaz pracy przymusowej i pracy dzieci, niedyskryminacja pracowników, respektowanie prawa do wolnego zrzeszania się i zbiorowych negocjacji, wypłacanie wynagrodzenia wystarczającego na godne życie, przestrzeganie ustawowego czasu pracy i opłacanie nadgodzin, zapewnienie godnych warunków pracy (bezpieczne, przyzwoite miejsce pracy i zakaz przemocy fizycznej, werbalnej i psychicznej), zawieranie umów o pracę.

Audyt Społeczny (Social Audit)

Codziennienością większości firm jest audyt służący sprawdzeniu prawidłowości ich działalności w sferze finansowej. Na podobnym pomysle oparty jest audyt społeczny, który oznacza monitorowanie i raportowanie o społecznej oraz etycznej stronie działalności danej firmy. Uwzględniane jest w nim przestrzeganie przez firmę praw pracowniczych wynikających zarówno z regulacji prawnych jak i dobrowolnych zobowiązań firm zawartych w ich strategiach SOB czy Kodeksach Postępowania. Audyt Społeczny jest wiarygodny i spełnia swoją funkcję tylko wtedy, gdy przeprowadzają go niezależni eksperci, instytucje, organizacje.

Inicjatywy Wielostronne

Inicjatywy Wielostronne są formą współpracy firm, przedstawicieli pracowników (np. związków zawodowych) i organizacji pozarządowych. Celem takich inicjatyw jest wspólne wypracowanie i stosowanie efektywnych narzędzi zapewniających np. przestrzeganie praw pracowniczych. W ramach Inicjatyw Wielostronnych powstają wspólne Kodeksy Postępowania Firm a także prowadzone są niezależne Audyty Społeczne. Przykładowe Inicjatywy Wielostronne: Inicjatywa na Rzecz Etycznego Handlu (Ethical Trading Initiative – ETI), Stowarzyszenie na Rzecz Sprawiedliwej Pracy (Fair Labor Association - FLA), Fundacja Fear Wear (Fair Wear Foundation- FWF). Niestety takie Inicjatywy nie powstały jeszcze w Polsce.

Alternatywna produkcja odzieży

Coraz szybciej rozwija się dziś alternatywna produkcja odzieży, przy której szczególną uwagę zwraca się na przestrzeganie praw pracowników i standardów ekologicznych. Jest ona lokowana najczęściej w małych fabrykach lub spółdzielniach. Poszczególne etapy tej produkcji doczekały się już certyfikatów potwierdzających jej etyczność. Możemy kupować odzież z bawełny organicznej (produkowanej bez użycia pestycydów) czy bawełny fair trade (organicznej bawełny wyprodukowanej w sprawiedliwych warunkach pracy z korzyścią dla społeczności lokalnych). Certyfikaty takie są przyznawane przez niezależne instytucje po wnikliwej kontroli procesów produkcji. Niektóre organizacje i inicjatywy wielostronne przyznają na podstawie audytów społecznych potwierdzenia przestrzegania praw pracowniczych przy szyciu ubrań (np. Fair Wear Foundation). Niestety z powodu złożonego procesu produkcji ubrania nie doczekały się jeszcze jednego certyfikatu potwierdzającego ich etyczność od początku do końca.

Kampanie

Monitorowaniem warunków pracy przy produkcji odzieży oraz współpracą z pracownikami i konsumentami od lat zajmują się organizacje pozarządowe np. Clean Clothes Campaign (w Polsce – Koalicja KARAT). Opracowują one propozycje poprawy sytuacji pracowników, podejmują dialog z firmami, promują alternatywną i etyczną produkcję odzieży. Organizacje pozarządowe zajmują się również edukacją i kampaniami skierowanymi do konsumentów czy mediów. Prowadzą warsztaty, organizują akcje uliczne, pokazy filmowe, wysyłają petycje itd.

Głos konsumentów!

Z kwoty jaką płacimy np. za spodnie, około 1% trafia do pracowników a około 25% przeznaczane jest na reklamę. Jak widać producenci wyżej cenią sobie konsumentów, którzy zapłacą za ich towar niż pracowników którzy pracują przy jego produkcji. Dlatego jeżeli nie chcemy by Społeczna Odpowiedzialność Biznesu, Kodeksy postępowania i Audyty Społeczne były tylko hasłami marketingowymi, głos w kampanii na rzecz poprawy sytuacji pracowników muszą zabrać konsumenci. Jeżeli chcesz mieć pewność, że twoje ubrania zostały wyprodukowane w sprawiedliwych warunkach pracy powiedz o tym ich producentowi.

Gdzie trafiają pieniądze, które płacisz za swoje ubranie?

